

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

3 Vnde oriatur difficultas veritatem assequendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

SECTIO II.

Vnde oriatur difficultas veritatem assequendi.

De dubium annexum est præcedenti & ideo expediendum hoc loco est, tetigitque illud Arist. libr. 2. Metaph. cap. 1. & li. 4. cap. 5. & sequentibus fuses disputat contra eos, qui non solum difficile, sed & impossibile putant synceram assequi veritatem. Quod si intelligerent collectivè, ut Theologi aiunt, & per naturales vires, non essent improbandi, tamen quia sentiebant, in nulla omnino re assequi posse hominem veritatem, prout in se habet, ideoque non esse apud homines aliquid verum, nisi quod apparet: ideo valde errabant, ut late ibi Arist. demonstrat. Igitur illo errore prætermisso, de difficultate, quæ nobis est in rerum cognitione, brevitè dicendum est.

Varia sententia.

Res ergo sunt de hac sententiæ. Prima refert totam hanc difficultatem assequendi veritatem in imperfectionem nostri intellectus. Hanc tenent Scotus, Maior, Anton. Andreas, & alij citato loco. Eisdem multum videtur favere Arist. cit. loco dicens: Cum difficultas duobus modis accidat, non in rebus, sed in nobis illius causa sita est. Ratio vero est, quia res omnes de se sunt cognoscibiles, neque in eis est vlla difficultas, si in cognoscente sit virtus. Et ita à Deo æquali facilitatè omnia cognoscuntur: quia ad omnia est ex parte illius sufficientissima virtus: Angeli etiam facillime cognoscunt ea omnia, ad quæ perfectio intellectualis virtutis eorum extendi potest. Quod si aliqua vel non possunt, vel difficile intelligere possunt solum est, quia virtus intellectiva eorum est illis rebus inferior: ergo & in nobis tota difficultas provenit ex imperfectione nostra.

Secunda contrariò censet, totam hanc difficultatem sitam esse in rebus ipsis, quam ex Heraclitico refert Bonfeca. Et potest ita declarari & suaderi, quia ideo intellectus noster difficultatem patitur in veritatibus assequendis, quia non habet proprias species rerum, per quas illas cognoscat: sed quod has non habeat non ex ipso provenit, quia quantum est de se in potentia est ad omnes, sed provenit ex rebus ipsis, quæ non sunt productivæ specierum propriarum in intellectu nostro: ergo ex parte ipsarum rerum provenit hæc difficultas. Exemplis res patet, hæc substantia materialis, ideo non potest à nobis cognosci, quia non potest speciem sui imprimere, neque in sensu, neque in intellectu, quod non provenit ex parte nostra, sed ex parte ipsius substantiæ, & idem est de partibus substantiæ, & in accidentibus, quæ per se sensibilia non sunt. Idem autem etiam est in spiritualibus substantiis, saltem creatis, ut Deum omittamus: non enim habent efficaciam ad immutandum intellectum nostrum, sui que speciem illi imprimendam: ergo ex inefficaciâ ipsarum rerum provenit hæc difficultas.

Tertia sententia media est, quædam esse res perfectas & superiores homine, alias vero imperfectas & inferiores, & in omnibus cognoscendis difficultatem pati hominem, sed diversa ex causa. Respectu itaque superiorum (ait hæc opinio) tota difficultas oritur ex nostra imperfectione, & non ex rebus, nam illæ, quantum est ex se, maxime intelligibiles sunt. Et de his videtur maxime locutus Aristoteles citato loco, ubi, vulgatam illam rationem subdit: Sicut oculis nocturnis ad lumen solis, ita se habet mens nostra ad manifestissimam naturam. Ex quo ortum habuit illa vulgaris distinctio veritatum, nam quædam sunt per se notæ in se, quæ nobis non sunt ita notæ, aliæ è contrario.

S

Respectu

talem mutationem in rebus faciat. Et ita non simpliciter necessitat intellectum, sed ex suppositione, quod constat, nullam huiusmodi mutationem à Deo factam esse: quapropter hæc evidentiæ per se nunquam est origo falsitatis, sed ratione alicuius defectus, quem habet adiunctum, cuiusmodi est incredulitas, vel saltem ignorantia supernaturalis operis. Priori autem modo nulla est apprensus evidentiæ, quæ simpliciter necessitat intellectum: quia plane repugnant illa duo inter se. Sed interdum ita vocatur per exaggerationem, & præcipationem, quæ magis est in verbis, quam in interiori iudicio. Aliquando autem appellatur hæc evidentiæ ex suppositione aliqua, quæ est evidentiæ consequentiæ, non consequentis, & ideo non repugnat hoc modo intellectum necessitari ad falsum, quia illa non est necessitas simpliciter, sed ex suppositione, nec falsitas oritur ex evidentiâ, sed ex aliquo alio priori errore, quem oportet voluntarium ac liberum esse quoad exercitium in ipso iudicio.

IX. Semper ergo falsitas actualis, seu exercita per æquale iudicium, habet proximam originem in humana voluntate, quamvis quoad specificationem (ut sic dicam) seu quoad motum oriatur ex auctoritate creatâ, seu ex imperfectione eius in prædicto iudicandi modo. Quod, si ulterius inquiretur, vnde proveniat falsitas in eo, qui illam testificatur, respondetur, dupliciter posse illum testificari falsitatem, primò absque proprio errore, sed cognoscentem esse falsum, quod testificatur, quod est proprium & formale mendacium, & tunc origo eius est malitia, seu libertas voluntatis. Alio modo potest id provenire ex priori errore ipsius loquentis, seu magistri docentis, cuius error provenire ulterius potest ex alterius doctrina, & falsa testificatione, ne tamen in hoc genere in infinitum procedatur, sistendum necessarium est in aliquo errore commisso, seu acquisito via inventionis ab aliquo, qui veritatem inquirens in errore lapsus est: putans severum invenisse. Et hoc fere modo magna ex parte falsæ opiniones permixtæ sunt veris in humanis disciplinis.

X. Sexto tandem dicendum est, originem huius falsitatis, quæ in ipsarum rerum cognitione miscetur absque extrinseca auctoritate, radicaliter oriri ex eo, quod homo non concipit res per proprias earum species, & prout in se sunt: hoc autem ex eo provenit, quod non immediate, sed per species ministerio sensuum acceptas res concipit, & apprehendit: nam hinc fit, ut sæpe ex imperfecta apprehensione sensus oriatur imperfecta apprehensio intellectus, & ex imperfecta apprehensione falsum iudicium: hoc enim modo interdum iudicamus aliquid esse animal, quod non est. Aliquando vero existente perfecta apprehensione in sensu, & in intellectu, circa obiectum per se sensibile, potest in intellectu accidere falsitas ex inepta compositione conceptuum simplicium: quia ipsa coniunctio eorum inter se non semper per propriam speciem cognoscitur, aut sufficienter representatur: idemque contingit ex mala illatione. Ac denique tota ratio huius defectus est, quia homo non assequitur evidentem veritatis cognitionem: nam omnis cognitio, quæ huiusmodi non est, & ex rebus ipsis sumitur, de se est exposita falsitati. Quod autem actu sit falsa, quasi contingenter & per accidens provenit ex eo, quod res aliter se habet, quam iudicatur: per se enim nunquam hoc provenire potest ex intentione assentientis, quia non potest tendere in falsum qua falsum est.

(o)

Respectu vero rerum inferiorum difficultas eas cognoscendi oritur ex ipsis: nam in nostro intellectu vera est sufficiens virtus, tamen quia ipsæ imperfectæ sunt & parum intelligibiles, ideo difficile illas cognoscimus. Exemplo res declaratur in visu, lumen enim Solis videre non potest, propter imperfectionem suam, non solis, tenuissimam autem lucem, aut minimum aliquod obiectum videre non potest propter imperfectionem ipsius obiecti, quia inefficacissimum est ad potentiam immutandam. Et hæc est sententia D. Thom. Auerri. Alexand. Alberti Magni in cit. loco Metaph. quos ceteri tam Thomistæ, quam Auerroistæ sequuntur.

V. Quod si inquiras, in quo ordine illarum rerum collocandæ sint res quædam, quæ videntur esse media, vt elementa, & res aliæ naturales. Respondent aliqui in neutro illorum ordinum comprehendendi, neque id esse necessarium, quia ad has res proposita quæstio non pertinet eo, quod in illis agnoscendis nullam difficultatem homo patiat, sed facillimè illas agnoscat. Ita sentit Fonseca lib. 2. Metaphysic. cap. 1. quæst. 1. sectio. 2. Putat enim quæstionem hanc non versari de difficultate, quæ est in exacta & distincta cognitione rerum, nam hoc modo constat difficillimum esse etiam harum rerum sensibilem perfectam cognitionem assequi, sed quæstionem dicit esse de confusa & simplici rerum cognitione, quæ respectu nostri ordine prior est, quam distincta. Quia alias (inquit) dicendum esset, species rerum naturalium nobis esse cognitu difficillimas: quia, cum sint compositæ, distincta earum cognitio pendet ex principiorum cognitione, & ita difficilior est. Vnde infert, motum & tempus non recte numerari à Diuo Thoma, & alijs inter res secundi ordinis, quæ propter sui imperfectionem difficile cognoscuntur, quia quantum ad an est, & cognitione simplici & confusa nihil facilius cognoscitur, quam tempus & motus, quamuis explicare quid sint, sit difficillimum, vt August. dixit 11. confel. cap. 14.

VI. Hæc tamen sententia mihi non probatur, est enim contra mentem omnium auctorum huius tertie opinionis, vt constat ex hoc ipso exemplo motus & temporis proxime adducto. Deinde, quia nulla ratione probatur, hic esse sermonem de cognitione confusa, & non de distincta, in qua præcipue inuenitur difficultas assequendi veritatem, & multiplex est errandi occasio, cuius rei causam & radicem potissime inuestigant Philosophi. Præterea, quia alias non ex perfectione, vel imperfectione rerum eam distinctionem sumpsissent, sed ex eo, quod res sint magis, vel minus sensibiles, aut magis, vel minus cum sensibilibus coniunctæ, ideo enim facilius percipimus confusa, & simplici cognitione colores, primas qualitates & similes, quia per se primo sensibiles sunt. Deinde magnitudinem, & alia communia sensibilia per se secundo, inter quæ continetur motus, & consequenter tempus. Post hæc, sensibilia per accidens, quæ re ipsa coniuncta sunt cum sensibilibus per se, & ideo inter hæc facilius est totum cognoscere, quam partes, quia est magis sensibile, & inter tota ipsa, ea, quæ sunt propinquiora sensibus. Et simili proportionem eo modo, quo res separatæ à sensibili materia cognoscibiles nobis sunt, illæ facilius cognoscuntur, quæ maiorem magisque intrinsecam cum sensibilibus habent coniunctionem. Et ideo facilius Deus cognoscitur, quam angeli, illo cognitionis genere, & inter angelos, qui motores sunt orbium, quam alij.

VII. Itaque non solum agimus de cognitione confusa, sed simpliciter de veritatis assequendæ difficultate, & errandi facilitate, ideoque res etiam materiales in secundo ordine comprehendendi censentur, vt lauell. notauit 2. lib. Metaphysic. quæst. 2. quia non actu, sed potentia tantum intelligibiles sunt. Quia ratione etiam ipsæ qualitates per se sensibiles, quantum ad suam

essentiam & naturam difficile cognoscuntur. Imò & anima ipsa rationalis, quæ sibi ipsi videtur esse maxime proportionata & adæquata, seipsam difficillime cognoscit, quia est forma materialis corporis, in quo aliquo modo deficit à perfectione rerum actu intelligibilium. Neque contra hoc obstat illa ratio, quod species naturales essent difficillimæ cognitu. Aut enim comparantur ad alias rerum species simplices, aut minus compositas, aut ad principia, quibus constant: priori modo neganda est sequela, quia difficultas cognoscendi, neque secundum se, neque quoad nos oritur ex maiori compositione respectu aliarum rerum, quæ nullo modo intranscunt talem compositionem, quia ad eas res omnino per accidens comparantur. Posteriori autem modo concedendum est illarum, quod nullum est inconueniens, vt per se constat. Quid enim mirum est, vt rei cognitio ex cognitione principiorum pendeat? Vnde comparatio præsentis quæstionis, vt recte fiat, non debet fieri inter ea, quorum vnum, alterum includit, sed inter res condistinctas, & ita fere loquuntur omnes prædicti authores.

Quarta sententia excogitari potest, quod prædicta difficultas ex utroque capite proueniat, scilicet, ex rebus, & ex nobis, quæ, vt probabilius sit, de rebus creatis tantum loqui debet. Nam in Deo nulla ratio ex parte eius potest excogitari, ob quam cognitu difficilis sit: nulla (inquam) quæ ad defectum, vel limitationem pertineat: ita enim loquimur. Quia alioqui certum est, Deum ob suam perfectionem infinitam non posse exacte cognosci ab intellectu creato, nedum ab humano: imo nec prout in se est, videri naturaliter potest: tamen prout hæc impossibilitas ex impotentia prouenit, hoc modo dicimus, non refundi in Deum, sed in defectum virtutis creaturæ. Atque in eodem sensu dicit hæc opinio, in omnibus alijs rebus difficultatem cognoscendi partim ex rebus ipsis, partim ex nobis oriri. Nam, quod circa res immateriales & perfectas maxima ex parte hoc proueniat ex imperfectione nostra, prima & tertia opiniones citatæ fatentur, & per se notum est. Quod autem aliqua ex parte tribuendum etiam sit imperfectioni ipsarum rerum, probatur ratione facta in opinione secunda. Quæ præterea declarat in hunc modum: quia inter qualitates materiales, illæ, quæ non possunt sui speciem suo modo imprimere sensibus, dicuntur insensibiles, non tantum ex defectu sensuum, sed ex natura sua, & simul etiam ex defectu virtutis, quam habent ad speciem sui efficiendam, & (vt ita dicam) ad se manifestandum: sed etiam res creatæ quantumuis immateriales, sunt ineptæ ad se manifestandum (vt sic dicam) intellectus, & ad producendam sui speciem: ergo ex hac parte etiam ipsis est tribuendus defectus. Confirmatur, nam cognitio ex duobus principijs oritur, potentia nimirum & obiecto: ergo, si tam obiectum quam potentia, sit inefficax cognitionis, difficultas cognoscendi non minus proueniet ex defectu obiecti, quam ex defectu potentie, cum vtriusque efficacia necessaria sit, sed in præsentem non solum potentia nostra est inefficax, sed etiam res ipsa cognoscendæ sunt inefficaces, vel vt communicent sui speciem, vel, vt per se ipsas ad sui cognitionem concurrant: ergo.

Dices, his argumentis probaretur, non solum in nostro intellectu corpori coniuncto, sed etiam separato, imò & in ipsis intelligentijs, esse naturalem difficultatem, seu ineptitudinem, vt cognoscantur: quia etiam in aliorum intellectibus separatim non possunt speciem sui producere, nec sese villo modo eis manifestare. Respondetur, in primis illud incertum esse: probabile namque est, posse vnam intelligentiam quantum ex se est, sese obiectiue alijs manifestare, suique speciem eis imprimere. Quod si nunc id non efficiunt, ideo est, quia omnes habent à principio spe-

cies substantiarum omnium per se infusas, respectu autē nostri intellectus, præsertim quando est in corpore, non habent huiusmodi efficaciam. Secundo dicitur, concessio illo antecedente recte quidem sequi, quantum est ex efficacia talium obiectorum etiam ipsi intelligentis esse difficilem, imo & impossibilem aliarum intelligentiarum cognitionem: nihilominus tamen, simpliciter & absolute non esse illis difficilem, quia, licet non possint ab obiectis sumere species, habent tamen aliam naturalem viam, qua illas obtineant tanquam sibi debitas.

X. Atque hinc facile probatur, etiam circa res inferioris ordinis difficultatem assequendi veritatem oriri non tantum ex imperfectione rerum, vt secunda & tertia sententia asserbant, sed etiam ex imperfectione nostra, vt prima docet. Nam quod imperfectio rerum sit causa, à fortiori probant rationes factæ de rebus immaterialibus, quia multo ineptiores sunt res materiales ad se manifestandū intellectui, eumq; immutandum, quam res spirituales; & quo illæ res imperfectiores sunt, minusq; habent de entitate, eo sunt minus aptæ ad prædictum effectum. Item, quia vt possint intelligi, oportet vt eleuentur ad superiorem ordinem, & fiant aliquo modo immateriales scilicet in esse representatiuo, seu virtuali, quod habent in specie intelligibili: ergo si genus est, ipsas secundum se esse imperfectas in genere intelligibiliū, & consequenter ex parte ipsarum esse magnam difficultatem intelligendi illas, & inueniendi veritatem: tantoque hanc difficultatem esse maiorem, quanto hæ res in suo ordine minus perfectiorem habent entitatem, minusq; per propriam speciem representabilem. Quod vero hæc difficultas etiā oriatur ex imperfectione nostra, præter adducta in opinione Scoti, declaratur ex proximo dictis, quia, si intellectus noster esset perfectus, haberet aliquam naturalem viam, qua posset obtinere proprias species harum rerum, etiam si res ipse ineptæ sint ad illas præstandas: ergo, quod intellectus noster nulla ratione aut naturali via possit illas obtinere, imperfectio eius est: ergo huic etiam tribuenda est illa difficultas. Et confirmatur, quia tota hæc difficultas magna ex parte oritur ex eo, quod intellectus noster corpori coniunctus pender in actu suo à phantasmatis, cuius signum est, quia separatus à corpore plura & facilius poterit cognoscere, etiam de his rebus, quæ imperfectæ sunt, minusq; intelligibiles esse videntur: sed hæc est imperfectio nostri intellectus: ergo illa est semper causa, vel (vt ita dicam) concausa huius difficultatis. Accedit, quod Theologi docent, hominem non posse lumine naturæ omnes veritates inuenire, aut omnes errores euitare, etiam in rebus naturalibus, & speculatiuis, cum Dei autem adiutorio vtrumque posse: ergo signum est, hanc difficultatem, vel potius impossibilitatem, oriri ex limitatione nostri intellectus, & dependentia, quam habet à sensibus.

Questionis resolutio.

XI. In hac re existimo, tertiam sententiam, quæ Diui Thomæ est, simpliciter veram esse, dummodo prima non omnino excludatur: secunda enim improbabilis est, quarta vero ex parte minus probabilis, licet in multis veritatem attingat. Itaq; quod hæc difficultas respectu omnium rerum oriatur aliquo modo ex imperfectione nostra probant rationes adductæ in prima & quarta opinione, quæ quoad hoc coniungunt: neq; existimo, D. Tho. hanc causam exclusisse, sed in quibusdam rebus aliam adiunxisse. Vnde ulterius verum etiam est, respectu rerum inferiorum hanc difficultatem augeri seu simul oriri ex imperfectione illarum, quod etiam probant rationes tertiæ & quartæ opinionis, ipsaq; experientia satis docet: quasdam enim res imperfectissimas difficillime

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

cognoscimus, cum tamen res aliquas perfectiores facilius cognoscamus: signum ergo est, difficultatem hanc oriri ex rerum ipsarum imperfectione. Neque Scotus, vel alij auctores primæ opinionis hoc negare potuerunt, vel, si hoc negent, falsi sunt. Non est vero quoad hoc eadem ratio de rebus perfectis, & immaterialibus, quod D. Thom. etiam intendit, & in eo quarta opinio deficit: quia illæ res sunt de se aptissimæ vt intelligantur.

Obiectio autem facta de productione specierum in hunc modum dissoluenda est, nam in primis, si teneamus, illas substantias esse productiuas specierum se representantium in aliorum intellectibus, consequenter dicendum est, quod id non faciant circa intellectum humanum, præsertim corpori coniunctū, non provenire ex inefficacia earum, sed quia ille non est capax talium specierum, præsertim pro illo statu: nam si in statu separationis illas potest recipere, etiam illa obiecta actu intelligibilia poterunt illas imprimere iuxta passivam capacitatem. Si autem teneamus, has substantias non posse imprimere sui species, dicendum in primis est, id non proprie provenire ex imperfectione earum, sed potius ex quadam perfectione, quamvis limitata & finita. Sicut, quod vna substantia immaterialis non possit producere sibi similem, non est proprie ex imperfectione, cum aliquæ res minus perfectæ id possint, sed ex perfectione, ratione cuius habent, vt non possint, nisi per creationem produci: sic ergo in præsentia, quamvis illæ substantiæ actu sint intelligibiles, tamen quia substantiæ sunt finitæ, non possunt esse immediata principia ad efficienda accidentia in alijs subiectis. Vel certe, quia per se respiciunt intellectus omnino abstractos à materia, qui natura sua postulant, vt à principio sint in actu primo, ideo tales substantiæ ex se quidem sunt actu intelligibiles tanquam proportionata obiecta terminatiua intellectus, quæ supponunt in intelligente actum primum, non vero illum conferunt. Vnde si aliquis intellectus respectu illarum rerum est in pura potentia, illius imperfectioni attribuendum est, quod actu primo careat, non autem imperfectioni obiecti. Vel secundò dici potest, quod sicut his substantiis quatenus intelligentes sunt debetur actus primus, seu species qua intelligere valeant, ita eisdem quatenus intelligibiles sunt debitum est, vt earum species cæteris substantiis eiusdem ordinis communicentur. Vnde quod intellectus noster, dum est corpori coniunctus, non possit illarum species obtinere, non est proprie ex impotentia earum: sed est ex eius imperfectione, quia in eo statu non potest talibus speciebus uti. Vnde statim ac separatur à corpore, illas recipit suæ capacitati accommodatas, quibus deinceps uti potest.

Relinquitur ergo difficultatem hanc oriri ex improporitione, quæ est inter intellectum nostrum, & obiecta intelligibilia: improporition autem hæc in vtroque extremo, intellectu scilicet & obiecto, fundatur, non tamen eodem modo: nam respectu rerum inferiorum fundatur in imperfectione earum, iuncta imperfectione intellectus non habentis vim ad attingendam (vt ita dicam) minimam intelligibilitatem talium rerum: in rebus autem superioribus fundatur in excessu perfectionis, quam imperfectio nostra satis capere non potest, atque ita fit, vt fere in rebus omnibus difficile nobis sit veritatem inuenire. Accedit etiam, quod in singulis rebus & questionibus veritas vna est, falsitas autem multiplex: quia multis modis à veritate recedi potest, multaque possunt habere apparentem similitudinem alicuius rei, quæ re vera non sunt. Et inde etiam fit, vt veritatis inuentio difficilis sit, lapsus autem in falsitatem faciliior, atque frequentior.

XII.

XIII.